ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI VILNIUJE, ŠV. STEPONO G. NR. 12

Kęstutis KATALYNAS

2002 m. buvo atliekami žvalgomieji archeologiniai tyrimai Vilniuje, pastatų Šv. Stepono g. Nr. 12 kieme. Iškasti penki žvalgomieji archeologiniai šurfai, tyrinėtas 20 m^2 dydžio plotas.

Šv. Stepono gatvė susidariusi iš svarbaus kelio į Rūdninkus, ėjusio šalia gilių griovų išraižytos vietovės, aukštumos ŠV šlaitu. Tyrinėtas kiemas irgi yra aukštumos šlaite, todėl jame susiformavo įvairaus storio ir įvairios būklės kultūrinis sluoksnis. Tyrinėtame sklype kultūrinis sluoksnis storėja į ŠV, Šv. Stepono gatvės link. Aptikti nesuardytus horizontus dengiantys smėlio sluoksniai, susiformavę eroduojant į PR nuo gatvės esančiai smėlingai aukštumai.

Dviejų šurfų (2 ir 4) tyrimus dėl techninių priežasčių teko nutraukti, nepasiekus nesuardytų kultūrinio sluoksnio horizontų ar nejudinto grunto. Kiemo aukštutinėje dalyje kastuose šurfuose 1 ir 3 aptiktas nuo 1,35 iki 2,35 m storio XVII ir XIX–XX a. suardytas kultūrinis sluoksnis. Ankstyviausi atsitiktiniai radiniai (buitinės keramikos ir plokštinių koklių fragmentai) datuotini XV–XVII a. Arčiausiai gatvės, t. y. žemutinėje kiemo dalyje kastame šurfe 5, aptiktas iki 2,92 m storio kultūrinis sluoksnis (81 pav.). Jo viršutiniai horizontai suardyti XX a. Po jais yra nesuardyti kultūrinio sluoksnio horizontai, datuotini laikotarpiu nuo XV a. (apatinis sluoksnis, t. y. horizontas 17) iki XVII a. imtinai. Aptiktas XVII a. pirmąja puse ar viduriu datuotinas akmenų grindinys.

Tyrinėjimų rezultatų palyginimas su ankstesnių šiame Vilniaus rajone vykdytų kasinėjimų ir žvalgymų duomenimis leidžia daryti tam tikras išvadas apie jo apgyvenimo raidą. Šalia miesto sienos Rūdninkų vartų aptikti ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai datuotini XIV a. pabaiga – XV a. pradžia. Į ŠV nuo Šv. Stepono gatvės bei Raugyklos gatvės aplinkoje aptikti ankstyviausi

81 pav. Šurfo 5 apatiniuose horizontuose aptikta buitinė keramika. *D. Rudinsko nuotr.*
Fig. 81. Household pottery detected in the lower horizons of trench 5.

radiniai, datuojami XVI–XVII a. Todėl galima konstatuoti, kad šalia prekybinio trakto, į PR nuo jo, XIV a. pabaigoje – XV a. kūrėsi siaura ištęsta gyvenvietė – satelitas. Pastatams parinktas sausas VI viršsalpinės terasos šlaitas; jo apačioje buvo gruntinio vandens iškrovų (šaltinių) išgraužtos griovos, besitęsiančios iki dabartinės Pylimo gatvės vietoje buvusio Kačergos upelio. Augant miestui, palaipsniui apgyventa ir raižyta vietovė į ŠV nuo kelio, dabartinės Raugyklos gatvės aplinkoje. Taip XVI–XVII a. susiformavo Šv. Stepono (Rūdninkų) priemiestis.

SURVEY ARCHAEOLOGICAL EXPLORATIONS IN ŠV. STEPONO STREET 12, IN VILNIUS

In 2002 in the yard of building 12 in Šv. Stepono street, in Vilnius, the area of 20 m^2 was explored. The cultural layer of 1.35–2.35 m thick dated to the 17th century and to the 19th–20th centuries was detected.

ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI VILNIUJE, LVOVO IR UKMERGĖS GATVIŲ APLINKOJE

Kęstutis KATALYNAS

2002 m. antrojoje pusėje, pradėjus didelės apimties statybos darbus Vilniuje, sklypuose į Š nuo Ukmergės gatvės R dalies, tarp jos ir Lvovo gatvės vidurinės atkarpos, buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai; vėliau vykdyti archeologiniai žvalgymai. Turėta fragmentiška istorinė informacija leido spėti, kad šiame Vilniaus rajone XVI–XVII a. ar vėliau galėjo stovėti plytinės ar kalkių degimo dirbtuvės. Apžiūrint vietovę prieš tyrimus pastebėta, kad čia yra veikiausiai dirbtinės kilmės maždaug 100x200 m dydžio, iki 3 m gylio dauba. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu buvo kasami šeši standartiniai 2x2 m dydžio šurfai. Keturi iš jų buvo minėtoje dauboje, du – į PV ir V nuo jos.

Dauboje kastuose šurfuose 1–4 aptiktas nuo 0,8 m iki 1,8 m storio kultūrinis sluoksnis su XIX–XX a. radiniais, daugiausia XX a. antrosios pusės buitinėmis šiukšlėmis. Palyginus kasinėjimų metu gautą informaciją, istorinius duomenis bei geologinių tyrimų

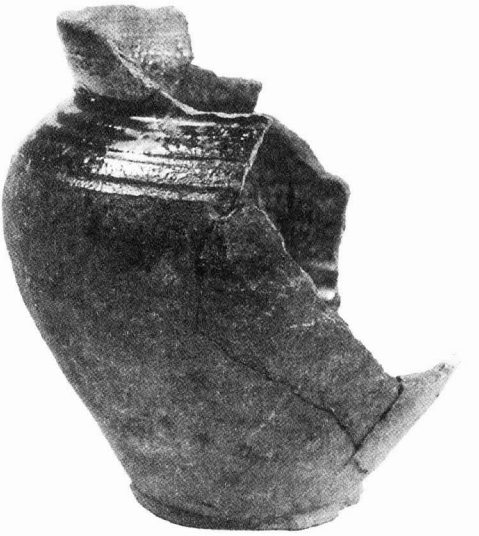

82 pav. Šurfo 6 ūkinė duobė; puodas. *D. Rudinsko nuotr.*
Fig. 82. Waste pit and pot from trench 6.